

Cấu trúc hình tượng nhân vật trong tác phẩm *Cây vĩ cầm Avemaria* của Kagawa Yoshiko (Vận dụng kiến thức lý luận văn học vào đọc hiểu một tác phẩm cụ thể trong chương trình GDPT 2018)

Hoàng Bạch Diệp*

*ThS. Lý luận văn học, Trường THPT Đakrông,
thị trấn Krông Klang, huyện Đakrông, tỉnh Quảng Trị
Received: 15/01/2024; Accepted: 19/1/2024; Published: 22/1/2024

Abstract: Character image is one of the important key points for readers to be able to read and understand the text, and at the same time contributes to helping readers understand the text's intention and the message that the author is sending. Therefore, when building a character image, the writer always wants to send many useful things to readers. Because of understanding the importance of character images, the writer wrote an article analyzing character images in the novel of *Avemaria Violin* by Kagawa Yoshiko. Literary theory is one of the important fields in literature that acts as the backbone to decode literary works. It is essential for high school students in the 2018 GDP to master literary theory knowledge. They learn to be able to penetrate deeply into the works and decode the meaning of those works according to the author's intention. Therefore, the writer has applied his knowledge of literary theory to the work, specifically the character image, so that readers can better understand the content and meaning of the work.

Keywords: Imagery, *Avemaria violin*, *Asuka*, music, pain, death

1. Mở đầu

Kagawa Yoshiko là một nhà văn khá nổi tiếng ở Nhật Bản, bà là bác sĩ nội khoa kiêm tiểu thuyết gia, nhà văn bắt đầu viết lách từ năm 1999, tham gia nhiều mảng và nhiều tác phẩm được đăng dài kỳ trên các tạp chí giáo dục, tạp chí y học hay kịch bản cho chương trình phát thanh qua đài radio. Năm 2013 tác phẩm *Cây vĩ cầm Avemaria* ra đời, ngày sau đó vào năm 2014 tác phẩm này được chọn làm đề tài cho cuộc thi viết cảm tưởng về các tác phẩm văn học dành cho thanh thiếu niên toàn quốc lần thứ 60.

Nhà văn thấu hiểu âm nhạc bởi vậy họ sẽ đưa âm nhạc vào trong tác phẩm của mình, là một tác phẩm viết về sự sống sót kì diệu của một cô bé trong chiến tranh diệt chủng nạn Do Thái của phá xít Đức, tác phẩm: *Cây vĩ cầm Avemaria* đã chinh phục người đọc bằng những câu chuyện hấp dẫn kì kì và không kém bi thương về số phận con người trong chiến tranh. Từ đây, những phẩm chất và tính cách của con người được bộc lộ, họ là những người tạo nên lịch sử, xây dựng lịch sử và viết nên những câu chuyện của những con người cùng khổ nhất trong những giai đoạn khốn cùng của lịch sử loài người. Tác phẩm tạo được tiếng vang lớn chỉ sau một năm xuất bản bởi vì đã chạm đến trái tim của nhiều người và thâm

nhập sâu vào đời sống tâm hồn của độc giả đồng thời là cơ sở dựng lại thời kì lịch sử đen tối trong kí ức của loài người bởi sẽ không bao giờ nhân loại có thể quên được nạn diệt chủng lớn nhất trong hành tinh đã cướp đi biết bao sinh mạng của những nhà khoa học, những người nghệ sĩ, những người dân vô tội.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hình tượng nghệ thuật (tiếng Anh: *image*) là sản phẩm của phương thức chiếm lĩnh, thể hiện và tái tạo hiện thực theo quy luật của tượng tượng, hư cấu nghệ thuật.

Hình tượng là một cấu trúc gồm hai thành tố; hình tượng là giao điểm của tuyến “vật thể” và tuyến “hàm nghĩa”. Ở hình tượng, một đối tượng này được bộc lộ thông qua một đối tượng khác, các đối tượng chuyển hóa lẫn nhau. Hình tượng có thể giải thích cái chưa biết bằng cái đã biết hoặc giải thích cái đã biết bằng cái chưa biết, do vậy hình tượng có thể làm dễ dàng cũng có thể gây khó khăn cho việc tri giác các sự vật. Mục tiêu của hình tượng là tân tạo sự vật, biến nó thành một cái gì đó khác hẳn – dù là biến cái đơn giản thành phức tạp hay biến cái phức tạp thành đơn giản, nhưng bao giờ cũng cố đạt tới một hiệu thế hàm nghĩa cao hơn giữa hai cực, bao giờ cũng làm lộ ra sự thâm nhập lẫn nhau của những bình diện rất khác nhau [1; tr.177]

2.2. Hình tượng âm nhạc trong tác phẩm

Mở đầu tác phẩm là hình ảnh nhân vật Asuka với ước mơ được trở thành nhạc công chuyên nghiệp, cô được mệnh danh là thiên tài ngay từ khi còn nhỏ, nổi bật với tài năng chơi Violon, cô được kì vọng đi theo con đường chơi nhạc. Để chuẩn bị cho tương lai của mình, Asuka đã đến cửa hàng Violon và mua một cây violon mới, như duyên cơ bất ngờ cô nhận được cây đàn violon của cô bé Hannah sống vào thời phát xít Đức, cây đàn của cô bé thường chơi bản nhạc Avemaria du dương da diết cất lên âm thanh réo rắt xua tan đi đêm đen nô lệ và sự xiềng gông của kẻ thù. Khi Asuka cất lên tiếng đàn, ông Kalzas đã thốt lên rằng: “Thật thần kì. Vậy là cháu cùng tuổi với Hannah. Hannah cũng hay đeo cây đàn trên vai như cháu đang làm vậy. Giống như cháu, phải giống hệt. Chúa trời đã khéo léo đưa “Cây vĩ cầm Avemaria” này đến chỗ cháu. Thật tuyệt vời làm sao... Asuka, cháu có thể chơi một bản nhạc cho ta nghe chứ?” [3;tr.34]. Bằng khả năng của mình Asuka đã chơi trọn bản nhạc Avemaria, nhưng trong thâm tâm cô vẫn không thể nào nghĩ rằng mình chơi hay hơn chủ nhân cũ của cây đàn, âm nhạc đã gọi lại hình ảnh của cô chủ nhân nhỏ bé ngày xưa của cây đàn này, cô bé ấy đã khiến biết bao người thương tiếc vì sự ra đi đột ngột không hề được thấu hiểu. Âm nhạc như kết nối quá khứ và hiện tại gợi nhắc về hình ảnh một cô gái nhỏ nhắn, xinh xắn đang chơi những bản đàn tuyệt diệu của cuộc sống và mang đến niềm tin cho mọi người, mọi sự bất chước hay sao chép của thế hệ sau chỉ là sự mô phỏng và không thể thay thế được nhân vật chính – chủ nhân của cây đàn cổ gắn liền với bao biến cố thăng trầm của lịch sử. Cuộc đời của nhân vật Hannah bé nhỏ luôn gắn liền với dòng lịch sử đầy khắc nghiệt khi trải qua thời kì những người Do Thái bị càn quét và bị truy đuổi bởi phát xít Đức.

Trong những khoảnh khắc khốn cùng nhất của cuộc sống, khi mạng sống của con người bị rẻ rúng, nhân phẩm bị chà đạp cũng là lúc người ta nương về tìm điểm tựa cho chính bản thân mình, âm nhạc đóng một phần quan trọng trước thảm cảnh Phát xít Đức tiêu diệt người dân Do Thái, Nina – con gái của Janssen bị quân phát xít bắn chết không thương tiếc khi em còn ở độ tuổi rất trẻ, độ tuổi nhiều hoài bão và ước mơ: “Tên Gestapo thò tay vào túi áo măng tô đen, rút súng ra bắn thẳng vào ngực Nina. Âm thanh lạnh lùng tàn nhẫn vang vọng khắp vùng trong ánh chiều tà, tất cả mọi thứ đều không thốt nên lời. Tiếng súng bắn vào người cô gái bé nhỏ chỉ trong chốc lát đã làm tê liệt trái tim của toàn thể người dân

trong vùng” [tr.45]. Sự tàn nhẫn và độc ác của quân Do Thái bị đẩy đến đỉnh điểm, trong chính trị chúng không từ thủ đoạn nào để giành chiến thắng, ngoài đời thực chúng dùng đủ mọi cách để diệt trừ dân Do Thái, cả một đạo quân hiếu chiến và tàn độc. Nina trở thành nạn nhân đầu tiên của thị trấn nhỏ, cái chết của cô khiến toàn bộ thị trấn náo loạn và bàng hoàng, bừng tỉnh khỏi giấc mộng bình yên trong thâm tâm, thay vào đó là sự đề phòng, phòng bị những sự cố bất ngờ có thể xảy ra. Không phải cứ người Đức là xấu xa tàn tệ, có hững người rất xuất chúng nhưng một khi họ bị kéo vào trở thành một phần tử của tổ chức thì họ không thể tránh khỏi việc phải thực hiện những điều tàn nhẫn đến vậy. Để không trở nên tàn nhẫn và cay nghiệt với những tai ương cuộc đời đưa tới, mỗi nhân vật trong cuốn tiểu thuyết gửi gắm tâm hồn mình neo đậu vào âm nhạc, vì trong trái tim của họ luôn có âm thanh du dương, trong trẻo thanh cao của những nốt nhạc của Mozart và Schubert “dù không có âm thanh nào cất lên, những trong thâm tâm ta vẫn nghe thấy tiếng nhạc. Cảm giác như đang trôi bồng bênh trong một thế giới siêu thực, lớn lao, ấm áp, đủ đầy” [3;tr.49]. Âm nhạc đóng vai trò là điểm tựa là lực đẩy, đòn bẩy nâng dậy tâm hồn của những trái tim nhân hậu, yếu ớt dễ lung lay trước những biến động của cuộc đời, trước những thảm cảnh khốc liệt và tàn bạo của đời sống, âm nhạc giống như vòng tay của người mẹ mang đến cho mỗi người cảm giác an tâm khi được che chở, được lọt thỏm trong vòng tay ấm áp của mẹ, điều mà trước đây ta đã trải nghiệm rất nhiều lần. Âm nhạc đã cứu sống Hannah thoát khỏi bóng ma của cái chết, bởi trong thâm tâm người Đức vốn dĩ là những con người yêu âm nhạc và muốn mang âm nhạc đến cho mọi người, họ là những con người tinh tế, sâu sắc khi cảm nhận âm nhạc, với những người chơi âm nhạc lâu năm sẽ không khó để nhận ra rằng: “Trong từng âm thanh có sự sống. Người chơi đàn nôn nóng thì nhạc cụ ngân lên thanh âm giận dữ. Nếu ta chơi nhạc với trái tim nhân hậu thì âm sắc sẽ dịu dàng đến vô biên. Trái tim ngạo mạn hay trái tim tham lam, trái tim đố kị tất cả đều có thể bộc lộ qua các âm thanh. Chúng ta thường xuyên nhìn nhận lại trái tim mình bằng âm sắc” [3;tr.51].

Trong tác phẩm không thể không nhắc đến vai trò của âm nhạc, đây là một bộ môn diệu kì, nó khác với những thanh âm hỗn tạp trong cuộc sống. Âm nhạc mang đến sự dễ chịu thoải mái, du dương đưa tâm trí con người vào trạng thái phấn khích và hứng khởi hào hứng bắt đầu công việc mới. Trong tác phẩm chính âm nhạc là một điểm sáng đóng vai trò là yếu

tổ quyết định sự sống còn của nhân vật. Khi viên mật vụ của Đức quốc xã đến đưa lệnh triệu tập từ Bộ Tổng tư lệnh cho chuyên tiến quân đến Liên Xô, ông Klaus vừa về đến nhà và phải lánh mặt đi nơi khác để tránh lệnh triệu tập và bắt bớ vì che giấu người Do Thái bà Klaus nhanh trí để Andrew đánh bản nhạc Minuet của Boccherini, khi bản nhạc vừa được cất lên đã cuốn tên mật vụ vào dòng âm nhạc du dương, âm nhạc đã khiến tên mật vụ lơ là cảnh giác và chìm đắm mình trong dòng nhạc, kết thúc cho cuộc truy đuổi trong lệnh triệu tập là lời cảm ơn và tán thưởng của mật vụ: “Cảm ơn! Tuyệt vời! Tuyệt vời quá!” [tr.84], sau đó gã mật vụ bỏ đi như chưa hề có chuyện gì xảy ra. Âm nhạc có khả năng cảm hóa những tâm hồn độc ác và xơ cứng nhất, nó lay động trái tim và tâm hồn của con người, khiến con người mũi lòng xót xa và cảm thông cho những số phận bi thương trong cuộc sống, chính âm nhạc khơi gợi nên lòng bao dung sự thấu cảm giữa người với người khiến con người bớt hằn thù với nhau hơn. Dù đang phải đối mặt với kẻ thù nhưng vợ chồng ông bà Klaus đã thoát chết khi sử dụng âm nhạc trở thành tấm bài che chắn cho chính bản thân mình, bảo toàn tính mạng của mình, nhờ có âm nhạc con người trở nên gần gũi thấu hiểu và bao dung với nhau nhiều hơn. Âm nhạc đã cứu gia đình Klaus thoát chết trong gang tấc, nó làm lay động trái tim sắt đá nhất của gã mật vụ, bởi người Đức vốn dĩ rất yêu mến âm nhạc và xem nó như món ăn tinh thần trong đời sống hàng ngày, dù có độc ác đến đâu thì trong trái tim của những kẻ đi xâm lược vẫn còn chỗ trống cho tiếng nhạc du dương trong tâm hồn, khiến con người không bị vật hóa hay trở thành con thú hoang giữa cõi đời mênh mông đầy nghiệt ngã này.

Sức mạnh của âm nhạc thật diệu kì, nhờ có âm nhạc con người kết nối với nhau tạo nên những bản giao hưởng tuyệt vời với cuộc sống, và cũng nhờ âm nhạc con người cảm thấy yêu đời và lạc quan hơn bao giờ hết, âm nhạc diệu kì là bản giao hưởng không lời khiến những trái tim tan chảy nhất phải rung động, nhờ âm nhạc con người xích lại gần nhau hơn và yêu mến nhau hơn, cũng nhờ âm nhạc con người biết đoàn kết và thấu hiểu nhau hơn, âm nhạc khiến những trái tim thú dữ bỗng trở nên hiền hòa, biết khóc biết cười và biết nhìn nhận những sai trái mình đã thực hiện, biết ăn năn trước tội lỗi của mình, biết nhược điểm của chính mình và biết hối hận vì những sai lầm trong quá khứ mà mình đã thực hiện, âm nhạc trong tác phẩm đã trở thành hình tượng xoa dịu trái tim đau khổ, khơi lên tình thương, lòng

bác ái, và cảm hóa những trái tim thú dữ. Âm nhạc như sợi chỉ đỏ trong tác phẩm vì vu, du dương qua những trang sách khiến người đọc thấy ấm lòng, an tâm và hi vọng về những ngày mai tươi sáng cho những nhân vật Do Thái trong tác phẩm. Nỗi đau của người Do Thái là còn mãi và không chỉ được xoa dịu, trong phút chốc nó đã trở thành dấu mốc trong lịch sử không thể nào quên không thể nào xóa nhòa, nạn diệt chủng Do Thái của Đức quốc xã còn mãi trong tâm trí nhân loại như một vết nhơ bản về sự độc ác của con người.

3. Kết luận

Xây dựng hình tượng nghệ thuật đòi hỏi nhà văn phải am hiểu về văn học và nghệ thuật để từ đó có thể tạo nên một tác phẩm hấp dẫn, đi sâu vào lòng người đọc. Hình tượng nhân vật phản ánh thế giới quan trong tâm hồn tác giả đồng thời thể hiện quan niệm của tác giả về con người, cuộc sống. Phân tích hình tượng nhân vật trong tác phẩm giúp học sinh và sinh viên hiểu hơn về dụng ý, ý đồ thông điệp của tác giả gửi gắm cho người đọc. Hình tượng nhân vật được xây dựng không hề dễ dàng mà phải qua trải nghiệm, kinh nghiệm thực tế của tác giả, hình tượng đó được mô phỏng từ những con người trong thực tế và được tạo dựng qua thế giới quan của tác giả. Trọng tâm của việc giảng dạy tác phẩm văn học trong nhà trường là tập trung phân tích hình tượng nhân vật trong tác phẩm - bởi nếu không có hình tượng nhân vật tác phẩm sẽ “chết”, tác giả không có đầy đủ sức hấp dẫn để lôi kéo độc giả vào câu chuyện của mình. Hình tượng nghệ thuật là chiếc chìa khóa đặc biệt giúp người đọc mở khóa tác phẩm, hiểu được ý đồ sáng tác nghệ thuật của tác giả đồng thời là nơi tác giả bộc lộ tài năng của mình. Tùy vào cách nhìn cuộc sống, tùy vào những trải nghiệm của tác giả mà nhà văn xây dựng hình tượng để có thể đóng góp công sức của mình tạo nên một thế giới văn chương phong phú để lại dấu ấn sâu đậm trong lòng bạn đọc, sức hấp dẫn của tác phẩm văn học khiến người đọc nhớ mãi đó là cách xây dựng hình tượng nhân vật từ đó mang đến cho độc giả cách nhìn nhận, đánh giá về con người và cuộc sống.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Văn Dân. (2012). *Phương pháp nghiên cứu văn học*. Hà Nội: Nxb Khoa học Xã hội.
2. Trần Đăng Suyền. (2020). *Phương pháp nghiên cứu tác phẩm văn học*. Hà Nội: Nxb Đại học Sư phạm.
3. Kagawa Yoshiko. (2018). *Cây vĩ cầm Avemaria*. Nxb Kim Đồng.